

**LITERATURA ȘI ARTELE ÎN ROMANUL „ACTORUL ANONIM”,
DE AURELIAN SILVESTRU. ASPECTE DIDACTICE**

**LITERATURE AND THE ARTS IN THE NOVEL „ACTORUL ANONIM”
BY AURELIAN SILVESTRU. DIDACTIC ASPECTS**

DANU-STRAISTARI Elena, studentă,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0000-0002-1957-0172

ellenadanu@gmail.com

STRĂJESCU Natalia, conf. univ., dr.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0000-0001-9832-2531

strajescu.natalia@gmail.com CZU:

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.29-30-09-2023.p281-288

Abstract. This article talks about the aspects related to the arts in the novel „Actorul anonim” by Aurelian Silvestru emphasizes the relation the relation of Romanian literature and the arts, ensuring the multidisciplinary approach to the subject of the novel.

Keywords: literature, art, multidisciplinary, culture, communication.

Literatura este o artă cu adresare multiplă, „un neprețuit manual de viață” [4, p. 13]. Cel care poate manevra cu ea, are un talent indubital. Doar utilizând cu iscusință cuvântul, infiltrând elemente de artă, poți parcurge abil câteva căi simultan, ajungând la publicul cititor de orice vârstă. Plasând literatura, pictura, teatrul și muzica pe aceeași treaptă, reliefăm multitudinea culorilor, măiestria teatrală și misterul notelor muzicale într-un singur text artistic.

Scriitorul, prin puterea cuvintelor, cultivă sensibilitatea față de tot ce ne înconjoară, oferind cititorilor posibilitatea să vadă, să audă și să creeze. Un fragment din operă poate fi atât temelia unei lucrări muzicale, cât și plastice, care, cu siguranță, poate fi regizată.

Deseori, inspirat din literatură, artistul plastic transmite impresiile sale prin culori, forme și schițe, prezentând viziunea proprie sau completând cele redate de scriitor. Muzicianul realizează cel puțin o uvertură, însă actorul exteriorizează trăirile publicului după lecturare.

Parafrazând cele spuse în 1867 de Titu Maiorescu, în *Critice*, privind poezia în general, literatura ca toate artele este chemată să exprime frumosul, spre deosebire de știință, care se ocupă de adevăr. „Cea dintâi și cea mai mare diferență între adevăr și frumos este că adevărul cuprinde numai idei, pe când frumosul cuprinde idei manifestate în materie sensibilă. Este dar o condițiune elementară a fiecărei lucrări artistice de a avea un material în care sau prin care să-și realizeze obiectul” [3, p. 33].

În romanul *Actorul anonim*, scriitorul Aurelian Silvestru apare drept profesorul de literatură română, inițiat în mai multe domenii, care se dedică pentru a semăna cunoștințe, pentru a degaja lumină și căldura sufletului său. Explică, cu subtilitate, noțiuni de psihologie, filozofie, istorie și, totodată, cucerește prin a educa artistic. Întâlnite pe parcursul întregii lucrări, aceste noțiuni necesită interpretare, clarificare. De aceea, în demersul de descifrare a textului literar, se apelează la diverse discipline auxiliare. Se impune relația *literatură-arte*, dar nu pot fi excluse aspectele psihologice, cele de filozofie și istorie, medicină și religie etc. Prin urmare, la nivelul acestor interdependențe se manifestă *pluridisciplinaritatea* în studierea personalității. Ca orientare inovativă în educația literar-artistică, aceasta prevede „descoperirea adevărului (din lumea fizică reală și din sfera umanului) în baza dezvoltării unei teme generale prin contribuția mai multor discipline școlare, printr-un act de reflecție sintetică sau în baza unor principii, metodologii comune” [2, p. 22], elementele comune ale pluridisciplinarității regăsindu-se la intersecția disciplinelor școlare.

Scriind fără încetare, optând pentru realizarea obiectivelor educației artistice și artei teatrale în roman, Aurelian Silvestru a cultivat cele mai frumoase simțuri. Prin intermediul personajului principal, Tudor Cerescu, a scris despre Nemo împăratul, zugrăvind-l în culori medievale. Într-o zi a așternut o filă pentru romanul cu același nume, în altă zi a adăugat o culoare nouă, oferind viață celor scrise cu ilustrare artistică, demonstrând simbioza existentă între literatură și arte, în centru fiind situat omul.

Monologul – apel la pluridisciplinaritate și încurajarea inteligențelor multiple

Leția devine mai atractivă când, pe lângă acele ateliere de lucru obișnuite, care includ analiza literară a textului artistic, caracterizarea personajelor romanului etc., sunt incluse activități ce țin de diverse genuri de artă.

Pornind de la faptul că în roman găsim și o altă formă a monologului, ce apare îndeosebi în romanul modern – monologul interior, se propune exersarea acestui procedeu literar, care constă în vorbirea cu sine însuși a unui personaj, modalitate folosită în tragedia clasică franceză din secolul al XVII-lea, precum și în drama romantică, dar fiind detectată și în proză, teatru sau în film.

Crearea și prezentarea publică a unui monolog, exersând modul de expunere, discursul continuu fără așteptarea unui răspuns, va permite reliefaarea capacităților artistice ale discipolilor, precum și cultivarea continuă a inteligenței lingvistice.

Luând în considerare faptul că, prin monolog personajul dezvăluie intențiile, sentimentele sale, elevul va înțelege acțiunea desfășurată în roman și va completa caracterizarea personajului, realizând o lucrare scrisă – *caracterizarea personajului*, schițând în diverse culori portretul artistului.

Elevii îl vor prezenta pe protagonistul romanului – omul de artă – Tudor Cerescu, referindu-se la viața și activitatea artistică a acestuia. Tudor Cerescu a scris, a pictat, a regizat spectacole, a jucat pe scenă alături de alte personaje, îmbrățișând arta scrierii, cea a picturii și a teatrului, arte care sunt amalgamate pe parcursul întregului roman. Montarea eșuată a spectacolului *Secretul lui Nero* – o tragedie despre tirania împăraților romani, renunțarea (ne)dorită la activitatea din sfera teatrală, l-a determinat să scrie și să picteze. Pentru a facilita exercițiul de creare a unui monolog, se va opta din start pentru oferirea unui răspuns la întrebarea: „Cine este omul de artă?” Evident, răspunsul poate fi identificat în gândurile expuse de către mai multe personaje din roman, apelând și la creativitate.

Unele idei utile pentru crearea unui monolog pot fi următoarele:

– Primele pagini ale romanului ne oferă meditațiile lui Florin Montana, care s-a referit la artă și creație, egalând-o cu o „mare în căutare de fluvii”, consemnând că „talentul, indispensabil, pentru orice artă, rar de tot este rezultatul unei instruirii venite din afară, iar geniul aproape totdeauna e produsul unei munci pornite din interior” [5, p. 18].

– „În artă, dacă nu ai talent, ești un nimic lipsit de importanță” [5, p. 231], credea Adi Corn.

– „Eram eu pregătit să mă consacru artei? Aveam suficientă înzestrare pentru asta?” [5, p. 18], se întreba Tudor Cerescu, considerând necesară pregătirea și talentul pentru a practica orice artă.

– „Arta e o noutate continuă... Am impresia că nu eu, ci un alt pictor a așternut, cu secole în urmă, chipul îngerului pe care îl pictez” [5, p. 151], spunea Florin Montana în timp ce picta.

– „Nu este o persoană emotivă obligată să emoționeze și alți oameni?” [5, p. 214], se întreba Suzana, referindu-se la viața artistului de pe scenă.

– „Experiența din domeniu îmi șoptește că un actor adesea este un nebun sentimental” [5, p. 214], spune Cerescu, referindu-se la activitatea artistică. Aceeași implicare a oamenilor de artă este văzută în mesajul adresat Snejanei: „Ai grijă la rolurile cu caracter dramatic. Când le joci cu inima, ele ți-o acaparează și nu mai știi unde ești tu și unde este personajul” [5, p. 61].

– „Teatrul îmi acaparase viața. Eram amenințat în el. Îl situasem în centrul existenței mele. De asta, când l-am pierdut, a fost ca și cum m-aș fi pierdut pe mine. Durerea era atât de mare, încât o simțeam în piept, în inimă, în suflet. Ca s-o uit, m-am refugiat în scris, dar nicio ocupație nu era în stare să mă lecuiască” [5, p. 216]. Prin aceste fraze, activitatea artistică este echivalată cu viața.

– „Am dorit să fiu actor, să pot juca tot ce trăiește omul, de la umilință până la noblețe” [5, p. 218]. Astfel este motivată dorința de a deveni artist.

– Fără inspirație este imposibilă crearea unei opere. „Inspirat de mine, a prins să picteze ceva ieșit din comun, mi-a dat putere să cred că și viața mea e plină de sens” [5, p. 163], își amintea Suzana. Aceeași idee este continuată în următorul fragment: „Nenumărate pensule și tuburi cu vopsele abia așteaptă să fie folosite. Le ating cu vârful degetelor și simt cum mă cuprinde un sentiment alcătuit din stări tulburătoare, airdoma unor sunete zburdalnice pe care o mână de maestru le stoarce din claviatura unui pian descoperit întâmplător într-o veche sală de concerte. E clipa inspirației... Cu gândul la romanul meu, scot o pânză înrămată pe care aștern în dimensiuni naturale, chipul împăratului. O fac cu îndărătnicie nefirească, de parcă nu eu, ci un adevărat artist plastic ar mânui culorile, trezind la viață dexterități pe care le consideram pierdute” [5, p. 42].

– Există vreun om de artă, care nu vrea sau nu are nevoie de apreciere? „Cea mai chinuitoare pentru un artist este setea de apreciere. Ea face din noi și zei, și fiare. Din ea se naște

conștiința propriei importanțe” [5, p. 234], spuse Adi Corn, care visa la aprecierea tatălui și ar fi fost încântat să audă: „Sunt sigur că ai pictat o rugăciune” [5, p. 166].

– La întrebarea Suzanei – „Să fii actriță înseamnă să fii nefericită? – Cerescu i-a răspuns: „Dimpotrivă: ai șansa să trăiești și fericirea personajelor cu care vii în scenă. Acceptă rolul ca pe un destin” [5, p. 176].

– Cât despre literatură, arta literară, este elocventă secvența: „în literatură, rezistă doar cei care nu se rușinează să devină vite de înjugat la plug” [5, p. 41].

– Tudor Cerescu schițează traseul de realizare a unei lucrări scrise: „Îmi imaginam că a scrie un roman înseamnă, pur și simplu, a născoci o poveste oarecare. Acum eram sigur că nu scriitorii născocesc povești. Viața o face. Prozatorul doar prinde din zbor subiectul și îl așterne pe hârtie” [5, p. 27].

– O artă completează alta. „Trudeam în fața șevaletului până când cuvintele mă copleșeau din nou” [5, p. 42].

– Pentru a crea, e nevoie de voință. Aceasta o cere orice gen de artă. „Nu există roman pe care o inteligență obișnuită să nu-l poată concepe, nici frază, oricât de frumoasă, pe care să n-o poată alcătui chiar și un începător. Însă trebuie să ai voință” [5, p. 41].

Toate referințele personajelor, extrase din roman, ne permit să prezentăm și să interpretăm un monolog, să conturăm portretul omului de artă, indiferent de domeniul artistic, iar în acest fel vom stimula gândirea creatoare a elevilor:

„Sunt Tudor Cerescu, omul de artă, același creator de diferit conținut, care este ca o mare în căutare de fluvii. Sunt sigur că talentul, indispensabil pentru orice artă, rar de tot este rezultatul unei instruiți venite din afară, iar geniul aproape totdeauna e produsul unei munci pornite din interior.

Inițial, înainte de a practica orice domeniu artistic, e cert să te întrebi dacă ești pregătit pentru a te consacra artei și dacă ai suficientă înzestrare. Acestea doar sunt necesare pentru a practica orice artă.

Arta e o noutate continuă. Și pentru evaluarea celor realizate necesită obiectivitate. Pentru a obține o adevărată capodoperă, pentru a fi așternut pe pânză acel înger, se solicită activitate intensă, continuă perfecțiune.

Deseori, mă conformez opiniei că artistul e o persoană emotivă, obligată să emoționeze și alți oameni, pentru a nu înrădăcina definitiv falsul. Doar cei cu experiență în domeniu șoptesc că un actor adesea este un nebun sentimental.

Teatrul îți acaparează viața, te simți amenințat în el și îl situezi în centrul existenței. Din considerentul dat, odată fiind pierdut, e ca și cum te-ai fi pierdut pe tine cu durere atât de mare, pe care o simți în piept, în inimă, în suflet.

Da, ca să uit de toate, mă pot refugia în scris. E cert că, deseori, un artist e talentat în mai multe genuri de artă, care solicită sensibilitate. Dar nici un gen de artă, nicio ocupație nu era în stare să mă lecuiască definitiv.

Dorința de a deveni actor e pentru a juca tot ce trăiește omul, de la umilință până la noblețe. Dar sunt conștient că rolurile sunt jucate cu inima și ele te pot acapara și nu mai știi unde ești tu și unde este personajul.

În calitate de pictor, atingând cu vârful degetelor acele nenumărate pensule și tuburi cu vopsele care abia așteaptă să fie folosite, simt cum mă cuprinde un sentiment alcătuit din stări tulburătoare, aidoma unor sunete zburdalnice pe care o mână de maestru le stoarce din claviatura unui pian descoperit întâmplător într-o veche sală de concerte. E clipa inspirației... Cu gândul la romanul meu, pot scoate o pânză înrămată pe care aștern în dimensiuni naturale, chipul descris în rânduri ca un adevărat artist plastic mânuind culorile, trezind la viață dexterități pe care le consideram pierdute.

Recunosc, că cea mai chinuitoare pentru un artist este setea de apreciere, care face din noi și zei, și fiare. Din ea se naște conștiința propriei importanțe. În artă, dacă nu ai talent, ești un nimic lipsit de importanță.

Inspirat, pot să pictez ceva ieșit din comun. Descopăr inspirația pe drum, muncind din greu. Și viața atunci e plină de sens, când în rezultat vezi că ai pictat o rugăciune. Fiind actor nu înseamnă să fii nefericit, ci dimpotrivă: ai șansa să trăiești fericirea personajelor cu care vii în scenă și e cert că trebuie să accepți rolul ca pe un destin.

A scrie un roman nu înseamnă, pur și simplu, a născoci o poveste oarecare. Sunt sigur că nu scriitorii născocesc povești. Viața o face. Prozatorul doar prinde din zbor subiectul și îl așterne pe hârtie. Ceea ce este scris, poate fi pictat și ascultat, poate avea muzicalitate. Trudesc în fața șevaletului până când cuvintele mă copleșesc din nou și iar aștern cuvinte pline de simboluri.

Nu există roman pe care o inteligență obișnuită să nu-l poată concepe, nici frază, oricât de frumoasă, pe care să n-o poată alcătui chiar și un începător. Însă trebuie să ai voință. În literatură rezistă doar cei care nu se rușinează să devină vite de înjugat la plug. Și nu doar în literatură... Aceasta e cruda realitate. Cred că este important mereu să visezi, în taină, că vei deveni un Michelangelo sau un Tolstoi al zilelor noastre. Și anume pe aripile acestui vis, zi de zi poți deveni un om de artă tot mai puternic”.

Antrenați într-un atelier de lucru, exersând rolul acestui personaj literar, cei implicați demonstrează abilitățile de comunicare orală și artistism, tratând personalitatea umană din perspectiva diferitelor discipline școlare: literatura română, educația plastică și arta teatrală.

Se va urmări respectarea următoarelor cerințe: gradul înalt de subiectivitate, exprimarea persuasivă, retorică, seductivă și incitativă. Deosebit de important în realizarea monologului, pe lângă corectitudine și coerență, se va păstra legea identității cuvintelor. Elevii au avut posibilitatea de a-și manifesta aptitudinile individuale în realizarea sarcinilor.

În rezultat, putem opta și pentru montarea unui spectacol în baza unui fragment din opera studiată. Organizarea unei galerii de artă cu prezentarea diverselor secvențe din roman, în culori optimiste, este o opțiune preferată de elevi. Urmare a lecturii, vor fi exteriorizate trăirile proprii prin crearea unor lucrări muzicale.

Concluzii

„Cuvintele au culoare, cuvintele pictează. Cuvintele vorbesc, construiesc un univers sensibil, o gamă de senzații vizuale egală cu un alfabet care creează un limbaj” [1]. Altfel nici nu ne-am transfera imaginar în lumea scriitorului, nu vom fi martorii evenimentelor desfășurate în alte epoci, nu vom simți trăirile personajelor etc.

În pictură artistul plastic prezintă mesajul scriitorului, optând pentru culorile ce infiltrează involuntar propriul eu, viziunea care poate „ameliora” uneori cele prezentate în textul artistic. Literatura și artele pășesc alături, se pot completa pentru a traduce în realitate obiectivul de culturalizare a maselor și, în speță, educarea tinerei generații în instituțiile de învățământ. Prin intermediul textelor artistice, în care se împletesc diferite genuri de artă, sunt cultivate competențele specifice ce țin de cultivarea coerenței discursive, lecturii și receptării textelor literare și nonliterare prin diverse strategii, producerea textelor scrise pretinzând creativitate și responsabilitate pentru propria exprimare.

BIBLIOGRAFIE

1. CRĂCIUN, D. *Relația dintre artă și literatură*. În: „EDICT – Revista educației”. ISSN 1582 – 909X. 2018.
2. GHICOV, A. CALLO, T. MARDARI, A. *Competența transdisciplinară în procesul educațional. Aspecte metodologice și manageriale*. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice: Didactica științelor exacte, 27-28 februarie 2021, Chișinău: Tipografia UST 2021, Vol. 5, p. 24-34. ISBN 978-9975-76-324-0.
3. MAIORESCU, T. *Critice*. pref. GEORGESCU P. București: Editura pentru literatură, 1967.
4. NEBUNU, M. *Literatura și celelalte arte*. vol. I, Cluj-Napoca: Dacia Educațional, 2009.
5. SILVESTRU, A. *Actorul anonim*. Chișinău: Tocono, 2021. 260 p. ISBN 978-9975-3207-5-7.

MANIFESTAREA SIMBOLISMULUI ÎN ROMÂNIA

THE MANIFESTATION OF THE SYMBOLISM IN ROMANIA

MUȘAT Liliana,

Liceul Teoretic „Nicolae Cartoian”, Giurgiu

ORCID: 0009-0009-5711-3042

Liliana.macriu@gmail.com

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.29-30-09-2023.p288-296

Abstract. The Symbolist literary movement emerged in Romania in the late 19th and early 20th centuries, heavily influenced by French Symbolism and the works of poets like Baudelaire and Rimbaud. Romanian Symbolism was characterized by a focus on subjective experience, mysticism, and the use of symbols and metaphors to convey deeper meanings. Prominent Romanian Symbolist poets and writers included George Bacovia, Ion Minulescu, and Alexandru Macedonski.

Keywords: symbolism, metaphor, mysticism, subjectivity, imagery, ambiguity, allegory, mood, transcendence, aestheticism, alienation, esoteric, duality, surrealism, synesthesia.

Context istoric și influențe

Începutul secolului al XX-lea a fost o perioadă de schimbare în România. Țara trecea printr-o tranziție socială și politică semnificativă, iar literatura nu a rămas străină de aceste transformări. Simbolismul a intrat în peisajul literar românesc ca o reacție la excesele estetice ale realismului târziu și la lirismul exuberant al romantismului. Acest curent a încercat să exploreze profunzimile sufletului și să ofere o abordare mai abstractă și subiectivă a realității.